

En la mon-don-ve-nis no-va sen -- to --

(L. ZAMENHOF)

LA LUMO

PRI PER PRO POR ESPERANTO

LA LUMO,
en MONTREAL,
KANADO.

LAPRÉS
&
LAVERGNE,
Fotografistoj,
360 rue St-Denis,
Montreal.

J.L. SKEATON, Litografisto.

PRESEJO DE "LA LUMO."

LA LUMO

Organo de la helpanta lingvo internacia
"Esperanto"
Organe de la langue auxiliaire internationale
"Esperanto"
Organ of the auxiliary international language
"Esperanto"

Administracio kaj redakcio
Administration et rédaction
Administration and editorial offices
79 ST. CHRISTOPHER ST.,
MONTREAL, CANADA.

Jara Abono

Kanadlando kaj Unuigitaj Ŝtatoj... \$0.50
Eksterlandoj... .. frankoj 3.00

Ni ricevas eksterlandajn poŝtmarkojn por la abonpago.

Abonnement annuel

Canada et Etats-Unis... .. \$0.50
Etranger... .. francs 3.00

Les timbres de poste, de quelques pays qu'ils soient, sont acceptés en paiement.

Annual Subscription

Canada and United States... .. \$0.50
Other Countries francs 3.00

Postage-stamps of all countries accepted in payment of subscriptions.

Cours gratuit d'Esperanto à Montréal.

Le MERCREDI de chaque semaine, à 8 h. p.m., dans la salle du "Klubo Progreso", 137a rue Ste-Elizabeth.

Le MARDI de chaque semaine, à 8 h. p.m., dans la salle du "Klubo Progreso", 137a rue Ste-Elizabeth. Cours primaire.

Le MERCREDI de chaque semaine, à 8 h. p.m., dans la salle du Club Bernier, 956 rue Beaubien.

Cours publics et gratuits sous les auspices du Club Bernier.

Les 2e et 4e mercredis de chaque mois dans la salle des Forestiers Indépendants, Cour Chénier, à Ste-Cunégonde.

Free Weekly Courses in ESPERANTO at Montreal

WEDNESDAYS, at 8 p.m., at the club-rooms of the "Klubo Progreso", 137a St. Elizabeth St., private lessons for the members of "Virina Klubo Progreso", (Ladies' Klubo Progreso), and of the "Klubo Progreso".

TUESDAYS, at 8 p.m., in the hall of the "Klubo Progreso", 137a St. Elizabeth St. Primary Course.

WEDNESDAYS, at 8 p.m., at the Bernier Club, 956 Beaubien St. Free Public Course, under the auspices of the Bernier Club.

2nd and 4th Wednesday of every month, at 9 o'clock p.m., in the hall of the Independent Order of Foresters (Cour Chénier), at Ste-Cunégonde,

LA INTERNACIA GAZETISTARO

Oni abonas, la sekvantajn gazetojn, ĉe "LA LUMO".

"LA LINGVO INTERNACIA"

monata gazeto por la lingvo Esperanto, Kosto de abono por jaro: 5.75 frankoj, aŭ 11.15. Abonoj estas akceptataj de l'komenco de ĉiu monato. Poŝtmarkoj estas akceptataj nur po 3/4 de iliaj valoroj. Tiuj ĉi gazeto estas eldonata tute en Esperanto. Ĝi estas la unua gazeto eldonata per nia lingvo, kaj la sola presita tute esperante.

"L'ESPERANTISTE"

organo propaganda de la lingvo internacia, eldonata en Francando eliranta en la fino de ĉiu monato. Kosto de abono por jaro, abono simpla 3.50 frankoj, kun Aldono 4.50 frankoj. La abonoj estas akceptataj, komencante de la 1a de januaro aŭ de la 1a de julio. Se oni abonas inter tiuj ĉi du datoj, oni ricevas la numerojn elirantajn de la komenco de l'duonjaro. "Progreso estas vivo. Restado estas morto". Tiuj ĉi gazeto estas la oficiala organo de la Societo por la disvastigo de Esperanto.

Ce journal est publié en français et en Esperanto.
This paper is published in French and in Esperanto.

"RONDIRANTO"

ilustra gazeto de l'Bulgaraj por propagando de la lingvo internacia Esperanto. La gazeto eliras ĉiumonate; jaro abono 3.50 frankoj. Ĉiu abonanto estas membro de l'klubo "Stelo" en Filopopolio.

Ce journal est publié en langue bulgare et en Esperanto. Abonnement: 3.50 frs. This paper is published in two languages, the Bulgarian and Esperanto. Subscription: 3.50 franks.

"ESPERANTO"

Monata hispana-amerika organo propaganda de la lingvo internacia, en la duon-insula kaj latinaj amerikoj.

Director: Andrés Bravo del Barrio. Redaccion y Administracion: Alaraganas, num. 11, Santander, Hispanlando. Kosta de jara abono: Hispanlando, kaj Portugalando: 3 p.s.; Fremdlando: 4 "La gramatika Esperanto se aprendu" "en menos de una hora y su lenguaje est completamente fonetico".

Ce journal mensuel est publié en espagnol et en esperanto. Abonnement 4 frs. This monthly revue is published in spanish and in Esperanto. Subscription, 4 frs.

"LA HOLANDA PIONIRO"

Regula monata gazeto kaj tempa ligilo inter la esperantistoj en holande parolantaj landoj. Abono kostas por jaro (12 libretoj) kun enskribo kiel membro de la klubo, "Estonteco estas nia", 6 fr.—La jara abono por membro de aliaj Esp. societoj estas 4 fr.—Oni sendu la abonon al: Drevs Uitterdijk, Hilversum, Holando.

Ce journal est publié en langue hollandaise et en Esperanto.
This paper is published in Holland and Esperanto languages.

"LA BELGA SONORILO"

Gazeto esperantista eliranta ĉiumonate en Belgujo. — Kosto de la jaro abono: 3 fr. — Oni sendu la abonon al: M. Seynayeve, Coutrai, 3, rue de l'Avenir. Belgujo.

Ce journal est publié en français, en flamand et en esperanto.
This monthly revue is published in French, in Flemish and in Esperanto.

"L'ESPERANTISTA"

Organo propaganda de la lingvo internacia Esperanto, eliranta ĉiumonate. — Kosto de la jara abono: Por Italando, 2 frankoj. Por fremdlandoj, 4 frankoj. — Tiuj ĉi gazeto estas verkita ambaŭ itale kaj Esperanto. — Redakcio kaj administracio: Via S. Secondo, 22, Turin, Italie. — Ce journal est publié en langue italienne et en Esperanto.
This paper is published in Italian and Esperanto languages.

"REVUO INTERNACIA"

Monata gazeto por la vivo internacia kaj por la lingvo Esperanto. Ĉefa kunlaboranto: L. Seleznojv. Responda redaktoro: Fr. Sidlo. — Kosto de l'abonoj: "Revuo Internacia" por jaro, 6 fr., por 1-2 jaro, 3 fr.; aparta No. kostas 50 cent.

"BOHEMA ESPERANTISTO"

Propaganda organo de Esperanto. Eliras ĉiumonate. — La jaran abonon 1 fr. 50 cent. oni sendu al: Administracio de la "Revuo Internacia", Bystrice-Hostyn, Moravujo, Aŭstrio.

Ce journal est publié en langue tchèque et en Esperanto.
This paper is published in Tcheque and in Esperanto.

"GERMANA ESPERANTISTO"

Propaganda organo de Esperanto. Eliras ĉiumonate. — La jaran abonon 1 fr. 50 cent. oni sendu al: Administracio de la "Revuo Internacia".

Ce journal est publié en langue allemande et en esperanto.
This paper is published in German and in Esperanto.

KLUBO PROGRESO

137a rue Ste-Elizabeth

Les réunions du "Klubo Progreso" ont lieu tous les lundis à 8 hrs p.m. Tous les membres du "Klubo Progreso" devaient se faire un devoir d'y assister.

o o o

La salle du "Klubo Progreso" est ouverte tous les jours à tous les membres qui peuvent venir lire les journaux et revues échangées avec l'organe officiel du "Klubo Progreso": LA LUMO.

o o o

Le premier vendredi de chaque mois est exclusivement réservé à 8 h. p.m., aux dames esperantistes du "Virina Klubo Progreso".

ELPAROLADO

En nia numero de junio lasta (numero 6a de LA LUMO), ni publikigis artikolon elmontrante la negravecon de l'kontraŭparolo rilata la elparoladan malsimilecon de la internacia lingvo Esperanto de la diversaj nacioj. Ni finis tiun artikolon sciligante ke ni estis alsendintaj fonografon al doktoro Zamenhof, petante de la aŭtoro de la helpanta lingvo ke li donu al ni elparoladan lecionon.

Antaŭ ol doni la rezultaton de tiu decidiga eksperimento, ni notigas ke ni, kanadanoj, lernis Esperanton nur per libroj; ke neniam ni havis la profiton aŭdi paroli tiun idiomon de kiu ajn. Tamen samtempe kiam ni transsendis Ruslandon la Edisonan fonografan instrumenton, ni aldonis al nia sendaĵo du cilindrojn enhavantajn ĉiujprope la esperantan elparoladon de sinjoro A. St-Martin kaj A. P. Beauchemin.

Per tiuj ĉi du cilindroj, niaj amikoj prezentis al la Estro siajn salutojn, alsendis la esprimon de sia sindoneco kaj de siaj bondeziroj, petis ke li bonvole ilin donu la korektan elparoladon de ĉiuj alfabetaj literoj kune kun kelkaj frazoj en Esperanto.

Kiel respondo, ni ricevis, fonografe presitajn, la jenajn parolojn, kiujn ni reelparoladigas en niaj paroladoj kaj ke ni stenografis el la maŝino:

"La dekvina de aŭgusto 1902.

"De sinjoro Ludoviko Zamenhof en Varsovio, Rusujo.

"Al sinjoro A. St-Martin, en Montrealo, Kanado.

"La literoj de la lingvo Esperanto estas: (sekvas la nomaro de ĉiuj literoj kaj diversaj literaj kombinoj, kiujn ni precipe demandis.)

Poste daŭrigas la aŭtoro:

"Estimata sinjoro.

"Laŭ via deziro, mi transsendas al vi fonografe la elparoladon de ĉiuj sonoj esperantaj. Per la fonografo, mi aŭdis ankaŭ vian parolon, kaj mi trovas ke via elparolado esperanta estas tre bona kaj tute perfekta.

"Mi uzas la okazon por esprimi al vi kaj al ĉiuj kanadaj amikoj de nia afero la plej koran saluton. Vivu la frateco de la popoloj!"

Hodiaŭ ni povas diri kaj certigi ke la esperanta elparolado de la Ruso Zamenhof kaj tiuj de la angloj kaj francoj estas tute similaj.

Eble eraras homo, sed maŝino....?

La tute humile prezentata al niaj kontraŭdintoj.

PRONONCIATION

Dans notre numéro de juin dernier—numéro 6 de LA LUMO—, nous avons publié un article démontrant la futilité de l'objection relative à la différence de prononciation de la langue Internationale Esperanto chez les diverses nationalités.

Nous terminions cet article en annonçant que nous avions adressé un phonographe au docteur Zamenhof, priant l'auteur de la langue auxiliaire de nous donner une leçon de prononciation. Avant de donner le résultat de cette expérience décisive, nous ferons remarquer que nous, Canadiens, avions appris l'Esperanto à l'aide de livres seulement; que jamais nous avions eu l'avantage d'entendre parler cet idiome par qui que ce soit. Or, en même temps que nous expéditions en Russie l'instrument phonographique d'Edison, nous accompagnions notre envoi de deux cylindres contenant respectivement la prononciation de l'Esperanto par messieurs A. St-Martin et A. P. Beauchemin. Par ces deux cylindres, nous amis présentait au maître leurs salutations, lui adressaient l'expression de leur dévouement et de leurs bons souhaits, le priaient de vouloir bien leur donner la véritable prononciation de chacune des lettres alphabétiques, ainsi que quelques phrases en Esperanto.

En réponse, nous avons reçu, imprimées au phonographe, les paroles suivantes, que nous faisons répéter dans nos conférences et que nous avons sténographiées de la machine. — (Traduit de l'Esperanto):

"De Monsieur Louis Zamenhof, à Varsovie, en Russie.

"A Monsieur A. St-Martin, à Montréal, Canada.

"Les lettres de la langue esperanto sont: (suit la nomenclature de toutes les lettres et de certaines combinaisons de lettres que nous avons demandées spécialement).

Puis l'auteur continue:

"Cher monsieur,

"Selon votre désir, je vous transmets par le phonographe la prononciation de tous les sons de l'Esperanto. Au moyen du phonographe, j'ai aussi entendu vos paroles et je trouve que votre prononciation de l'Esperanto est très bonne et tout à fait parfaite. Je profite de l'occasion pour vous exprimer, ainsi qu'à tous les Canadiens, amis de notre cause, le plus cordial salut. Vive la fraternité des peuples!"

Aujourd'hui nous pouvons déclarer avec certitude que la prononciation de l'Esperanto par le Russe Zamenhof est tout-à-fait semblable à celle des Anglais et des Français.

L'homme peut se tromper, mais la machine.....?

Le tout humblement soumis à nos contradicteurs.

PRONUNCIATION

In our number of June last (No 6 of La Lumo) we published an article establishing the futility of the objection as regards the difference in the pronunciation of the International Language, Esperanto. We ended this article by an announcement that we had mailed a Phonograph to Doctor Zamenhof, begging the author of the auxiliary language to send us a lesson in pronunciation.

Before giving the results of this decisive experiment, we beg to remark, that we Canadians have learned Esperanto by the aid of books only, that we never had the advantage of hearing this idiom spoken by any one.

Now, at the same time that we were sending to Russia the Edison Phonograph Machine, we accompanied it with two cylinders, containing respectively the pronunciation of Esperanto by Messrs A. St. Martin and A. P. Beauchemin.

By these two cylinders our friends were presenting to the Doctor their salutations, addressing him the expression of their devotion and of their good hopes, begging of him to send them the true pronunciation of each of the letters of the alphabet, together with a few phrases in Esperanto.

In answer, we received, printed on the Phonograph the following words, which we make the machine repeat in our lectures, and which words we reported from the machine.

(Translated from Esperanto)

"The fifteenth day of August nineteen hundred and two, from Mr. Ludovic Zamenhof in Varsovia, Russia, to Mr. A. St Martin, Montreal, Canada.

The letters of the Esperanto language are:

"Here follows the list of all the letters and certain combinations of sounds which we had specially asked for.

And then the author continues:

Dear Sir:—

According to your desire, I send you through the phonograph the pronunciation of all the sounds in Esperanto. By means of the Phonograph, I also heard your words, and I find that your pronunciation of Esperanto is very good, and absolutely perfect.

I take advantage of this occasion to express to you, as well as to all Canadians, partisans of our cause, the most cordial salute. "Long live fraternity of nations."

We can now positively declare that the pronunciation of Esperanto by the Russian Zamenhof, and the pronunciation of the same language by Englishmen and Frenchmen are absolutely similar.

Man may be mistaken, but the machine? The whole respectfully submitted to our contraditors.

THE PROPAGANDA IN THE UNITED KINGDOM

The progress which the Auxiliary International Language is making in the United Kingdom can hardly fail to be of interest to the readers of "LA LUMO", and as no connected story of the movement there has been set forth, we publish the following account supplied by Mr. Joseph Rhodes, of Kelghley, Eng.

He writes: "If for the present there is a too frequent use of the capital 'I' in what has to be said of the English movement, it is for no lack of modesty but simply from the fact that other helpers in the great cause in those islands keep as yet in the background. But they are there, and their number is increasing and before long no doubt we shall see an organisation here which will endeavour to emulate the enthusiasm of our Canadian friends.

Since my memorable trip to the Holy Land, and the very pleasant meeting with a French Esperantist, Monsieur Desmarrest, in Reims, last February, the propaganda here has not been allowed to slacken, so far as personal effort in the intervals of a somewhat busy life could count.

The Kelghley & District Chamber of Commerce, whose deliberations I have been in the habit of reporting, were good enough, at one of their Council meetings, to listen to the address on the Delegation for an Auxiliary International Language, a report of which you would read in the "Montreal Gazette". Since then the Council has been kept regularly posted up in the movement, and particularly in any points which seemed to bear more particularly on the commercial aspect of the question. The members have been especially interested in seeing some of the commercial enquiries which have been addressed to me, for example a request from an Algerian Frenchman for the names of British makers of fishing tackle who, he thought, might buy a lit-

tle apparatus which he has just patented; a price list with courteous covering letter — written in Esperanto — from a French firm of perfumers, which resulted in a small order, just for the sake of encouraging international business; and another list from some French wine-merchants who, unhappily, were not aware that they were addressing an English teetotaler!

Probably nothing better than such examples could be brought before such a body as a Chamber of Commerce.

Then the authors of three or four other systems of artificial language have addressed themselves, to me, and have been duly reported to the Council, though I have not failed to point out, fortified by the valuable experience of Mr. R. H. Geoghegan and other experts, the inferiority of all such systems to Esperanto for meeting the objects aimed at in the programme laid down by the Delegation.

The initial address to the Council led to the sale of three or four instruction books. A chat on Esperanto given subsequently, to a lodge of Good Templars, ended in the disposal of two or three more; and a talk during a Saturday afternoon ramble with the Kelghley Short-hand Writers' Association — of which I have the honour to be President, was followed by the disposal of four more. I had previously obtained from So. Ahlberg, of Stockholm, a number of copies of Mr. Geoghegan's little work, and these have been gradually applied for until by sale and presentation I have disposed of about 80, and have sent for more. The propaganda here will certainly be hampered unless we can obtain more and fuller English manuals.

Sometime ago I heard that our Canadian friends were just about to issue a more complete instruction book, and regret that any delay should take place in this matter.

Incidentally I may mention a very interesting item connected with the possibilities of Esperanto for the blind. Failing up on a notice in "Lingvo Internacia", I wrote — in the Braille script to So. Thilandera, a blind Swede, and received a letter written on paper with a pencil, in a square kind of letter on some kind of ruled slate, so that a seeing person could read it; and this reply WAS WORDED IN EXCELLENT ESPERANTO.

I am preparing to make an exhibition of Esperanto books and correspondence in the New Year Conversaciones of our Kelghley Technical Institute, when you may be sure that this wonderful proof of

the applicability of the new language will have a prominent place.

But, more important than all for the movement here has been the recent attention given to Esperanto by important English newspapers and magazines. "The Speaker" some weeks ago had an appreciative article. This was followed by a brisk correspondence in the "Morning Leader" on what the Editor foolishly insisted upon heading "A Universal Language". He peremptorily closed the debate after a week's run, just when it was developing an especially interesting phase, for important people were joining in the discussion. Then during the British Association Meeting, Sir Frederick Bramwell brought forward his proposal that Italian should be adopted as the common international language; but few seemed to realize either the importance of the question or the hopelessness of any existing language ever coming to fill the rôle proposed. When many months ago, Sir F. Bramwell made the same proposal in "The Times", I wrote a reply next day advocating Esperanto, but an obscure, untitled provincial had no chance of a hearing.

"Celtia" the lively monthly organ of "The Six Celtic Nations", published in Dublin, now devotes a section to Esperanto, and two months ago it had a capital little poem by a professor who started in Welsh, continued for the greater part in Esperanto, well versified, and finished in Irish!

This month's "Review of Reviews", as you may have seen, contains a valuable appreciation of Esperanto from the pen of Mr. Stead himself, and a further notice of the work of the Delegation, under the heading "Learning Languages by Letter-Writing". (1)

I hope much from this advertisement of the language, and trust that Mr. Stead may receive so many requests for information that he may be induced to take up the work of publication here of Esperanto handbooks, etc., for English speaking peoples.

Personally I have had the help of a lady Esperantist in Paris in translating "L'Esperanto en Dix Leçons" into English, and am now making an attempt to prepare a fuller dictionary for English readers. Further, I am hoping to see before long the creation of an English Esperanto Society, when our Canadian friends will have to look out for their laurels.

But I am afraid I have trenched too much on your space, and must conclude, with the most cordial fraternal wishes.

Via samideano,

JOSEPH RHODES, (5260).

(1) We reproduce this article.

From Review of Reviews

ESPERANTO

Phonetics were present in my mind when I took up a treatise on Esperanto, urged thereto by two friends who have lately become enthusiastic in the study, men who really are students and not surface skimmers, and in this also I have had to right-about-face. Their arguments were these: "It is admitted that an auxiliary international language is desirable. You say that a living tongue, be it English, French, or German, should be chosen, or may be alternative languages. But your plan is a distinct disadvantage to those nationalities which, being smaller in size and population, ought not to be handicapped by the necessity of learning three languages instead of two. Suppose, for example, that English and French are the chosen two; why should an Englishman have only French to study, whilst a Swede would have to study English and French?" I need not pursue the argument which showed me the justice of my friends' contention that for the sake of others the auxiliary language should after all be an artificial one. Esperanto was suggested because it can be so quickly learnt, requiring but the tenth part of the time most languages take. My friend said that in four days he had learnt sufficient Esperanto to enable him to read a small treatise. The broad outlines of it are these. A word is a symbol for a thing. For most things at least three European tongues have a somewhat similar symbol—as, for instances, chamber, shoe, nose. Such words would therefore be chosen by the Polish inventor of Esperanto, Dr. Zamenhof, and he has acted throughout on this principle—viz.; that the words which had most likenesses should form part of his vocabulary. Simplicity being essential, all nouns end in *o*—*cambro, sho, nazo*—all adjectives in *a*, adverbs in *e*, etc., etc., and males and females are invariably distinguished by the insertion of *n* before the *o* of the noun. Father being *patro*, mother is *patrino*; *flio* being son, *filino* is daughter. Adjectives are compared, as many of ours are, by a distinguishing word which answers to our "more," "most." In short, I found so much that is admirable that I recommend all who know French to send at once to the Messrs. Hachette, of King William Street, Charing Cross, for a copy of the little book "L'Esperanto en dix leçons," price 1s. But at this point came the first obstacle, for I could find no English Esperanto dictionary—though I have been told since that the Touring

Club of France, 10, Place de la Bourse, Paris, has a small one, price sevenpence, post-free. My old protest rushed into my mind: "A true international language cannot be the product of one mind; if all are to accept it all must be consulted about its formation."

AN APPEAL TO ENGLISH STUDENTS

Just at this critical point there came into my hands a small brochure by M. le Dr. Couturat, a Professor of the University of Toulouse. His reasons for the need of an auxiliary language are admirably given; he pleads earnestly that in all countries all students will give this matter consideration. This pamphlet may be procured also from Hachette. It is entitled "Pour la langue internationale," and costs 11-2d. He tells of the formation of a Delegation as the result of a Congress in 1900, of about nine societies, one of which was the Touring Club of France. This Delegation is to elect a representative committee, whose object will be to unite all partisans of an auxiliary language in an expression of opinion, and to arrive by an international agreement and a kind of arbitration at a definite and universally accepted solution. Meantime, M. Couturat's address is 7, Rue Nicole, Paris, V. In conclusion, I should like to add that my great objection to any international language was the difficulty of any uniform pronunciation. This difficulty no longer exists. The phonograph has solved it—for the committee which is empowered to decide upon the language can place on record by means of phonograph cylinders an authoritative pronunciation also. It may be urged that the idea of a committee to decide upon a language is Utopian; I refer such objections to page 26 of M. Couturat's brochure.

KLARIGOJ

Ni ricevis de Sinjoro de Beaufront, la jenan leteron:

Louviers, 13an de oktobro 1902.

"Kara kolego,

"Ĉar la malbona stato de mia vidado devigas, ke mi rezervu miajn okulojn por la neevitebla laboro kaj nome la preĝito de la vortaro franca-Esperanta, mi bedaŭrinde ne povas ĉiam legi, tuj de ĉi ricevo, la revuojn dediĉitajn al nia lingvo. Mi do ekscias nun hodiaŭ, de amiko, la tro grandan honoron, kiun faris al mi unu el viaj kunlaborantoj, apogante sin sur mian aŭtoritaton por subteni, en via septembra numero, sian opinion pri la societa rolo de Esperanto.

Mi tre vive bedaŭras, kara kolego, ke

mi tute ne povas lasi vian legantaron kredi, ke mi iam parolis laŭ la opinio socialista, ĉu en L'Esperantiste, ĉu en miaj verkoj por la lernado aŭ la propagando de Esperanto. Mi ĉiam zorge evitis tie la regionon politikan, konvinkita ke en niaj organoj kiel en niaj libroj la korporacio Esperantista devas esti tiel same neŭtrala kiel Esperanto mem. Mi do ne povis paroli en ĉi tiu socialista kaj mi ne povas permesi ke tion oni kredigu intence aŭ ne.

"Frazo eltirita el ĝia kadro ofte ŝanĝas plene sian sencon. Estas do bone kaj eĉ necese, ke viaj legantoj konu el kie estas prenita la unua citato de via kunlaboranto. Sed unue ni donu ĝian tekston:

"Oni do strange erarus, se oni kredus ke la lingvo internacia devas klopodi por la scienculoj aŭ la instruistoj." Jen estas tio, kion mi estus skribinta laŭ la citato. En la realeco mi diris: "Oni do strange erarus, se oni kredus ke la lingvo internacia devas klopodi speciale (forgesita vorto) por la scienculoj aŭ instruistoj."

"Ekzistas, kiel oni vidas, iom forte diferenco inter la citato kaj la vera teksto, diferenco kiun ne permesas plu al via kunlaboranto anonima sin apogi sur min por doni pli da kredito al lia opinio en la Esperantistaro.

"Sed forigas de li ĉiun rajton procedi tiamaniere la fakto, ke liaj du citatoj estas eltiritaj el esploro, en kiu mi ekzamenis ĉu la lingvo internacia devas esti farita por la instruistoj aŭ por ĉiuj, — ĉu ĝi devas cel precipe la latinistojn aŭ preni siajn vortojn kaj siajn formojn el la lingvoj novlatinaj. — fine ĉu oni devas ĉerpi ĝiajn elementojn el la lingvo greka, aŭ angla, aŭ franca, aŭ el alia lingvo elektita. Tio ekzamenas alkondukis min nature al la citita konkludo: "En TIUJ ĈI diversaj komprenajloj k. c." Mi substrekas TIUJ ĈI, vorto estanta en la vera teksto, ĉar tiu ĉi estas grava, tial ke ĝi rilatas al lingvaj kaj ne al politikaj komprenajloj.

"Aliparte en tiu esploro, kiu troviĝas en la *Commentaire* sur la *grammaire* Esperanto, sur la 145a paĝo de l'unua eldono, mi tekste diras pri la idio-mo internacia: "Ĝi devas esti verikita por la tuteco de l'intersatoj kaj ne sole por kelkaj." Nu, ĉi tiu ajn multaj kaj rajte respektindaj estas la laboristoj al kiuj tiel konvinko kaj varme parolas via kunlaboranto, ili ne ankoraŭ formas per si solaj "la tutecon" de l'intersatoj, pri kiu mi parolas en mia esploro. Neniu do havas la rajton prezenti min kvazaŭ

mi estus nur ilin celinta, malŝatante la aliajn.

"Mi senlime respektas ĉiujn opiniojn, ĉiujn konvinkojn respektindajn, kaj neniu pli ol mi estas partiano de la libereco. Sed mi ne povas akcepti, ke oni iuj min ludu ridindan rolon, min prezentante en Ameriko kiel la batalanto de politikaj ideoj, je kiuj mi neniam okupis min, kiel scias tre bone ĉiuj, kiuj min konas. Mi ne povas toleri, ke oni kredigu ke mi propagandas Esperanton por la plej granda bono de partio, kiam mi konstante kriegas al kiu volas min aŭdi, ke nia lingvo ne devas ligi sian sorton al ia religio, al ia partio, al ia opinio, tial ke ĝi estas per sia naturo mem la bono de la TUTA homaro. Tial vi ne miros, kara kolego, se mi venas peti ke vi empresu tiun ĉi leteron en LA LUMO, por ke niaj Amerikaj amikoj ne povu formi al si pri mi mem kaj mia rolo ideojn absolute malgustajn, se mi lasus ilin sub la impresado de tio, kion ili legis en la artikolo "Esperanto kaj laboreco", publikigita de via septembra numero.

"Konvinkita ke via kunlaboranto ne intencis esti al mi malagraba, sed lasis sin erarigi de la deziro doni pli da forteco al sia tezo, mi nur povas lin admoni, ke li ne plu enmiksi min en siajn artikolojn, ne estante tre certa ke mi reale havas la ideojn, kiujn li supozas en mi.

"Ricevu, kara kolego, tre koran salut-on.

"L. de BEAUFONT,

"Prezidanto de la Societo por la propagando de l'Esperanto."

(Noto de la Redakcio:)

Ni kredas ke ne bezone estas diri ke nia bonfideco estis trompita pri tio. Kiam la artikolo enhavanta la nomitan citaton estis alportita al ni de unu el niaj kunlaborantoj, ni estis kredantaj ke la citato pri la diroj de sinjoro de Beaufont estas laŭvorta kaj konforma al la teksto mem, kaj ni ĝin portis al la presisto tia, kia ni estis ĝin ricevintaj. Kiam ni ricevis de sinjoro de Beaufont la supre skribitan leteron, ni tragarigis la tekst-on mem, kaj trege surprizitaj, ni konstatis ke vere la vorto SPECIALE estas forgesita de nia kunlaborantino.

Ni sincere bedaŭras tian forgesaĵon kaj nun, kiam nia atento estas altirita al tiu faritaĵo, estas por ni ne sole ŝuldo sed ankaŭ plezuro korektigi tion, publikigante la leteron, kiun sinjoro de Beaufont bonvole alsendis al ni.

Post tiu klarigo, ni deve diros, ke ni malkonsentas al la redaktoro de L'Esperantiste — kiu ne estas sinjoro de Beaufont — la rajton provi ilianiere nin korektigi; li surrampis sian "Rosinante-

on" por frapi atake kaj tranĉe kaj kontraŭbatali.... kion?

Car, fine, oni devas esti justa; kie do li trovis la ideon ke LA LUMO aliĝas al socialismo? ke ni rompis la neŭtralecon? Certe ne en nia lasta septembra artikolo, kiu, krom la fakto ke ĝi estas korespondajo, havas malsupre specialan noton de la redakcio, per kiu oni diris ke, en tiuj diskutadoj, LA LUMO estas "organo tiel libera kaj neŭtrala, kiel la lingvo, kiun ĝi laŭdegas".

Ni do kredas, ke bone estas por la sinregulado de kelkaj "amikoj" tro multe incitemaj kaj ĉiam pretaj por bataladi kontraŭ fantaziaj fantomoj, ĉi tie reskribi kelkajn artikolojn de nia programo, pri kiuj oni neniam plendis, ĉu ni bone rememoras.

"LA LUMO volas kaj devas restadi "kiel tribuno malfermita al ĉiuj. Ni de-"ziras ke ĉiuj niaj kunlaborantoj kaj "korespondantoj, povu esprimi en la kolo-"noj de LA LUMO siajn ideojn kaj "pripensejojn....

"Estante antaŭgarda ĵurnalo uzota de "ĉiuj, kiel aliganta ligo, ni volas ke ĉiuj "egale estu permesitaj uzi "LA LUMO" "..... oni povu havi nesmilan politik-"on aŭ religion, sed oni konsentis je "Esperanto".

Se estas vere ke musojn (li skribis "musojn") oni ne kaptas per vinagro, ankaŭ vere estas ke, per la uzado de tiel malĝentilaj procedoj kontraŭ kunfrato, oni ĉesigos la harmonion kaj interkonsenton, kiuj devus daŭri inter Esperantistaj gazetoj.

Al kiu komprenas, nian salut-on.

LA REDAKCIO.

EXPLICATIONS

Nous avons reçu la lettre suivante de M. de Beaufont.

Louviers, 13 octobre 1902.

"Cher collègue,

"Le mauvais état de ma vue m'obligeant à réserver mes yeux pour le travail inévitable et notamment l'achèvement du dictionnaire français-Esperanto, je ne puis malheureusement lire toujours, dès leur réception, les revues consacrées à notre langue. Je n'apprends donc qu'aujourd'hui, par un ami, l'honneur trop grand que m'a fait un de vos collaborateurs, en s'appuyant sur mon autorité pour soutenir dans votre numéro de septembre, sa façon de voir sur le rôle social de l'Esperanto.

"J'ai, mon cher Collègue, le très vif regret de ne pouvoir laisser croire à vos lecteurs que j'ale jamais parlé dans un sens socialiste, soit dans L'Esperantiste,

soit dans mes ouvrages pour l'étude ou la propagande de l'Esperanto. J'y ai toujours soigneusement évité le terrain politique, convaincu que dans nos organes comme dans nos livres, la "corporation" Espérantiste doit être aussi neutre que l'Esperanto lui-même. Je n'ai donc pu y parler en socialiste et je ne puis permettre qu'on le fasse croire intentionnellement ou non.

"Une phrase sortie de son cadre change souvent complètement de sens. Il est donc bon et même nécessaire que vos lecteurs sachent d'où est extraite la première citation de votre collaborateur. Mais d'abord rappelons-là:

"On se tromperait donc étrangement, si l'on croyait que la langue internationale doit se préoccuper des savants ou des érudits." Voilà ce que j'aurais écrit d'après la citation. En réalité, j'ai dit: "On se tromperait donc étrangement si l'on croyait que la langue internationale doit se préoccuper spécialement (mot oublié) des savants ou des érudits." Il y a, comme on le voit, une assez forte différence entre la citation et le texte vrai, différence qui ne permet plus à votre collaborateur anonyme de s'appuyer sur moi pour donner plus de crédit à son opinion dans le monde Espérantiste.

"Mais ce qui lui ôte tout droit à procéder ainsi, c'est que ses deux citations sont extraites d'une étude où j'examinais si la langue internationale doit être faite pour les érudits ou pour tous, — si elle doit plutôt viser les latinistes ou emprunter ses mots aux langues néo-latines, — enfin si'il faut en prendre les éléments dans le grec, l'anglais, le français ou dans telle autre langue donnée. Cet examen m'amenaît naturellement à la conclusion citée: "Dans ces diverses conceptions, etc." Je souligne ces, figurant dans le vrai texte, car ce mot y a son importance, puisqu'il se rapporte à des conceptions linguistiques et non à des conceptions politiques.

"D'ailleurs, dans cette étude, qui se trouve dans le Commentaire sur la grammaire Esperanto, à la page 145 de la 1ère édition, je dis textuellement de l'idiome international: "Il doit être fait pour la totalité des intéressés et non pas seulement pour quelques-uns." Eh bien, si nombreux et si légitimement respectables que puissent être les ouvriers auxquels s'adresse avec tant de conviction et de feu votre collaborateur, ils ne forment pas encore à eux seuls la totalité des intéressés dont je parle dans mon étude. Personne n'a donc le droit de me représenter comme n'ayant visé qu'eux en faisant fi des autres.

"Je respecte infiniment toutes les opinions, toutes les convictions respectables, et nul n'est plus que moi partisan de la liberté. Mais je ne puis admettre qu'on me fasse jouer un rôle ridicule en me représentant en Amérique comme le champion d'idées politiques, dont tous ceux qui me connaissent savent fort bien que je ne m'en suis occupé. Je ne puis permettre qu'on fasse croire que je propage l'Esperanto pour le plus grand bien d'un parti, quand je clame à qui veut l'entendre que notre langue ne doit lier son sort à aucune religion, à aucun parti, à aucune opinion, puisqu'elle est par sa nature même le bien de **TOUTE l'humanité**. Aussi ne vous étonnez-vous pas, mon cher collègue, que je vienne vous prier d'insérer cette lettre dans "LA LUMO", afin que vos amis d'Amérique ne puissent se faire sur moi et sur mon rôle des idées absolument fausses, si je les laisais sous l'impression de ce qu'ils ont lu dans l'article "L'Esperanto et le travail" publié par votre numéro de septembre.

"Persuadé que votre collaborateur n'a pas voulu m'être désagréable, mais s'est laissé égarer par le désir de donner plus de force à sa thèse, je ne puis que l'engager à ne plus me faire intervenir dans ses articles, sans être bien sûr que j'ai réellement les idées qu'il me suppose.

"Recevez, mon cher collègue, mon très cordial salut.

"L. de BEAUFONT."

"Président de la Société pour la propagation de l'Esperanto."

(Notes de la rédaction:)

Nous croyons inutile de dire que notre bonne foi en ceci a été trompée. Lorsque l'article contenant la citation en question nous a été apportée par l'une de nos collaboratrices, nous avons cru que la citation des paroles de M. de Beaufont était exacte et conforme au texte même et nous l'avons portée à l'imprimeur telle que nous l'avions reçue. Lorsque nous avons reçu de M. de Beaufont la lettre ci-dessus, nous avons référé au texte même et, à notre grande surprise, nous avons constaté que, de fait, le mot **SPECIALEMENT** avait été omis par notre collaboratrice. Nous regrettons sincèrement cette omission et aujourd'hui que notre attention a été attirée sur ce point, c'est pour nous non seulement un devoir, mais même un plaisir de rectifier en publiant la lettre que M. de Beaufont a bien voulu nous adresser.

Cette explication donnée, nous croyons

devoir dire que nous ne reconnaissons pas au rédacteur de **L'Esperantiste**—qui n'est pas M. de Beaufont—le droit de nous faire la morale à sa façon; il a enfourché sa "Rossinante" pour frapper d'estoc et de taille et se battre contre... quoi?

Car, enfin, il faut être juste; où a-t-il pris l'idée que LA LUMO tendait au socialisme, se départant de la neutralité?

Assurément pas dans notre article du mois de septembre, lequel, outre le fait d'être une correspondance, possède au bas une note spéciale de la rédaction, où il est dit que, dans ces sortes de discussions, LA LUMO est "un organe libre et neutre comme la langue qu'elle prône."

Nous croyons donc qu'il est bon, pour la gouverne de certains "amis" trop susceptibles et trop disposés à partir en guerre contre des fantômes imaginaires, de répéter ici quelques articles de notre programme, à propos desquels on n'a jamais formulé de plainte que nous sachions.

"LA LUMO veut et doit demeurer une "tribune ouverte à tous. Nous voulons "que tous nos collaborateurs et que tous "nos correspondants puissent exprimer "dans les colonnes de LA LUMO-leurs "idées et leurs réflexions....

"Etant un journal d'avant-garde, destiné à servir de lien de ralliement à "tous, nous voulons que tous sans distinction soient admis à se servir de "LA LUMO... que l'on puisse être de "divergences politiques ou religieuses, "mais que l'on soit absolument d'accord "en Esperanto".

S'il est vrai que ce n'est pas avec du vinaigre qu'on attire les mouches, il est aussi vrai que ce n'est pas en usant de procédés aussi peu délicats envers un confrère, qu'on maintiendra l'harmonie et la bonne entente qui doit exister entre journaux esperantistes.

A bon entendre salut.

LA REDACTION.

EN AUSTRUJO

La policistaro en Bruuno estas tre zorgema rilate la Societon de esperantistoj. La 1an de oktobro lasta ĝi alvokis sinjoron Pelant, prezidanton de la Societo al la polico kaj diris al li, ke la Societo havas rajton instrui en esperanto, nur kaj sole la membrojn de la Societo; ĉi tio signifas: la Societo ne devas aranĝi publikajn kursojn de esperanto. La Societo entreprenos ŝanĝon de sia regularo, en-

metinte en ĝin artikolon, ke la Societo havas rajton aranĝadi publikajn kursojn, kaj la malfelicia stato estos savita! N. d. L. R.—Ne estas mirinde ke la popolo alflugas al Ameriko.

UNUA GRANDA JARA BALO DE LA MONTREALAJ ESPERANTISTOJ!

La Esperantistoj kaj iliaj geamikoj partoprenis grandan balon kiu farigis en la Normana kambrego, en Montrealo, la 25an de tiu ĉi monato.

Tiu ĉi festo estis grandega afero kies rezultato estas granda propagando pri nia ideo kaj plena financa sukceso. Aŭ estis 125 personoj!

Ni certe devas prezenti nian tre sinceran dankon al nia amaga amiko sinjoro Bourgeois pro sia sindonemeco kaj agado proponite kaj sukcesiginte tiel belan feston.

Ankaŭ nian sinceran dankon al sinjoro Prad de l'Pariza "Odeon" kaj al sia filino, fraŭlino Ethel, de l'Pariza "Gymnase", kiuj ambaŭ elokvente deklamis france kaj altiris al si la aplaŭdojn de la tutaj ĉeestantoj. Ankaŭ sinjoro Archangeault (Palmieri), reganto de l' teatro "National Français", altiris al si la samajn aplaŭdojn pro sia bonega deklamo.

Ni konservas bonan memoron pri tiu festo sukcesa kaj diras al ĉiuj: al la revido, al la proksima jara balo esperantista!

England.—We received the following invitation:

"**ESPERANTO**": THE AUXILIARY INTERNATIONAL LANGUAGE

"Progresado estas Vivo: Restado estas Morto".

Dear Sir,

You are respectfully invited to attend a Lecture explanatory of Esperanto, to be given in the Keighley Temperance Institute (room no. 14) on Friday evening next, Nov. 7th, 1902, at 7.30 p.m., by Mons. P. L. Charlier, B. ès L.—J. H. Beaver, Esq. (President of the Keighley and District Chamber of Commerce) in the chair.

The first English Society for the Study and Dissemination of Esperanto is to be formed at the close of the Lecture.

Your presence will be cordially welcomed.

Collection for expenses.

We will report result later.

SINJORO JOMANNO MITCHELL

L'AURORO DE MORGAN

L'AURORO DE MORGAN

Komedio en la stilo de Aristofan.
de Bruno Bruni.

Personoj: la reĝoj de la ŝtalo, de la fervojoj, de la ŝalo, de la argento, de la grenoj, de la petrolo, de la porkoj. (Ili sidas plenmajeste sur levita loko, ĉiu sur dika monsakoj). — MORGAN.

MORGAN

Simile je la reĝ' Agamemnon', vokinta Al si la reĝojn, mi kunvokis vin hodiaŭ, Mi, kvankam egalul' en mez' de egaluloj, Sed tamen ĉiam reĝ' de reĝoj. Aŭdu! Nin Minacas malamlik': tra l'tuta mondo

sonas

Alvoko de Rusuj', ke oni senfortigu La trustojn de la mond' per lig' internacia

LA REĜO DE LA PORKOJ

Per lig'? De kia spec'?

MORGAN

De kia? Atendetu....

Mi tuj klarigos... jes, mi trovis... Lig' por

krel

Grandegan truston de diversaj reĝoj.

LA REĜO DE LA REĜOJ.

"Well",

Mi kompreneblas vin, sed ĉu simila aĵo Enhavas ŝancojn de prospero?

MORGAN.

Ordinare

Ĝi restas sen sukces': la rus' ĉi tion scias, La malfeliĉa trust' de pac' en Hago

tamen

Ne plisagiĝis lin, kaj li al si nun diras: Se estis malprosper' — la mondon sen-

armigi,

Mi eble povos ĝin hodiaŭ — sentrustigi.

LA REĜO DE LA ŜTALO.

Sed kiun do la rus' invitis?

MORGAN.

Ĉiujn reĝojn,

Imperiestrojn kaj la ĉefajn respublikojn.

LA REĜO DE LA ŜALO

Mirinde! Mi ĝis nun ne havis letereton!

LA REĜO DE LA PETROLO.

Mi ankaŭ!

LA REĜO DE L'ARGENTO.

Ankaŭ mi!

MORGAN.

Kaj tu inter ni!

LA REĜO DE L'FERVOJOJ.

Simila negligece! Kunvoki ĉiujn reĝojn— Kaj ne inviti nin! Nu bone, tiu ruso

Tuj vidos, kie nun troviĝas la potenc'!

LA REĜO DE LA PORKOJ.

He, kiuj, diru min, ĉi tiuj eŭropanoj Sur sia troneta' — je ni kompare —

estas?

La mizeruloj sin adresas dum monmanko Al ĉia groŝnavul', al ĉia groŝkovulo, Iliaj ĉefoj kaj ministroj sidas simple Sur lanosakoj dum ni ripozasda ĉiu Sur miliardosak'! Se estas veraj reĝoj, Ĉi tio estas ni sen la dubo, ĉiu En sia sfero:

(montras al siaj najbaroj)

li de l'ŝtalo, li de l'karboj

Kaj mi de l'porkoj.

MORGAN.

Nun vi estas en la stato

Kompreni min: l'afer' konsistas en fortigo

De nia pozicij, ni devas nin certigi

Kaj plendefari nin de plua atakado.

LA REĜO DE L'ŜTALO.

Sed kion faros ni?

MORGAN.

La vojo estas klara: Vi scias, kia kaŭz' nin sinjorigis, ĉiun En lia sfer'?

LA REĜO DE L'KARBOJ.

La trust'!

MORGAN.

Se ni nun sinjorigus

Samvoje super l'ar' de ĉiuj fabrikatoj

Kaj regus en la mond', forminte nin al granda

Universala trust'? Pripensu, kiu povus Batali kontraŭ ni? La grenoj, la fervojoj,

La ŝipoj, la bestar' — ni ĉion plenposedus Kaj ni ĉi tion nur laŭ nia plaĉo donus...

Vi aŭdas? Solaj ni, ni solaj ĝin disponus! (Li montras al la kulisoj.)

Rigardu tien ĉi, mi nun por vi konstruos Mondsinjorecon... jen! jen venas miaj

homoj!

LA HORO DE PROLETARIOJ.

Ni laboregas en ĉia lok';

En kamp', en valo, en akvo, rok';

Ni fosas minojn,

Ni movas maŝinojn,

Ni enigas en marojn, ni kablojn korektas, Ni surrampas kolonojn, elektron direktas,

Ni forĝadas, ni ŝpinas, ni falĉas sen fin' Ni alvenis nun, kial venigas ĉi nin?

MORGAN.

Konstruu domon tuj plej altan kaj plej vastan

Kaj metu vi en ĝin la tutan posedaton

De tiu ĉi reĝar! Enmetu tien ĉiujn Produktojn de la mond' laŭ ordo kaj laŭ specoj.

LA HORO.

Sed kiel? diru, ĉu vi estas la havantoj De ĉia fabrikat', de ĉiaj ter-produktoj? Ja estas ekster vi amaso da tenantoj De karboj, de petrolo, de ĉiaj eblaj fruktoj!

MORGAN.

Aĉetu ilin!

LA HORO.

Sed, se ili ne konsentos?

MORGAN.

He! ili devos nin obeli.

(Farmisto kaj posedanto de karbakirejo aperas.)

jen, rigardu!

LA FARMISTO.

Mi frostas. Mi bezonas karbon.

MORGAN.

Ĉu tio ĉi ne estis ĉi, kiu malkonsentis vendi ĉiajn brutojn al la reĝo de l'porkoj, nia estiminda kolego? Ĉi ricevos nenian karberon!

LA POSEDANTO DE KARBAKIREJO.

Mi malsatas. Mi bezonas panon kaj viandon.

MORGAN.

Ĉu tio ĉi ne estis ĉi, kiu malkonsentis lasi al la reĝo de l'karboj eksploati ĉian karbakirejon? Ĉi ricevos nenian paneron, nenian vianderon!

LA FARMISTO (al la posed. de karbakirejo.)

Bonege ke ni intertenkontis nin! Ni helpas unu l'alian. Prenu miajn provizojn kaj donu al mi ĉiajn karbojn.

LA POSEDANTO DE KARBAKIREJO

Bone, ni nun ne bezonas tiujn ĉi tiranojn. Ni iru al la fervojoj kaj ni transportigu al ni reciproke niajn komercaĵojn.

LA REĜO DE L'FERVOJOJ.

Mi ne permesos al vi uzi nian fervojon.

LA FARMISTO

Tiam ni prenos la akvokanalojn.

MORGAN.

Mi ne donos al vi miajn ŝipojn.

LA REĜO DE L'ŜTALO.

Mi donas al vi nek miajn relojn nek miajn instrumentojn.

LA FARMISTO

Kion fari? Ni pereos en mizero! Kompaton! Kompaton!

MORGAN.

Via sorto estas en viaj propraj manoj.
LA POSEDANTO DE KARBAKIREJO.
Kion ni devas fari?

MORGAN.

Esti felika! Nenion plu! Kia sensenc-
aĵo, ke oni devas fari la homojn felikaĵ
perforto! Vendi al ni ĉiujn viajn posed-
aĵojn kaj vi facile kondukdos la plej ma-
jastan vivon! Ni eniru! Ni subskribu la
kontrakton! (Dum li foriras kun ambau
kaj la reĝo ilin sekvas, — al la ĥoro:)
Kaj vi, amiko, nun al la labor'dirita!

LA ĤORO (sola.)

Kuru, rapide, kolektu la stonojn!
Ne murmuretu kaj levu kolonojn!
Faru la domon kun bona fervor!
Por la sinjor', kiu pagas per or'.
Kiel malsagaĵ la ĥinoj montriĝas
Kun sia muro ĉirkaŭe finland':
Nune la tuta terglobo zoniĝas
Per kolosala, per monstra ruband'.
(Stona muro levigas. En ĝia mezo estas
vidata alta kaj masiva pordego.)

Princo DVITROV, mister COTWYN, bien-
posedanto, noblulo VON GASTHEIM
kaj la ĥoro.

LA PRINCO.

Ne elportable! Ni havas nenian monon—
la brutoj ne estas vendeblaj. Tiuj ĉi
trusteĝoj donas ilin senpage por min
ruini.

COTWYN

Mia kotono restas sen movo en Bir-
mingham. Estas senutila daŭrigi la fab-
rikadon, ĉar de tie ĉi oni ĵetas ĉiaflanken
ĉian produkton.

VON GASTHEIM

La grenoj putras sur la kampoj. La
elspezoj por l'enporto kaj por la draŝo
kostas pli ol preta bakita pano en la prok-
sima bazaro.

LA PRINCO.

Tiuj ĉi monopolistoj estas pli danĝer-
aj ol la nihilistoj. Ili volas esti univer-
salistaj kaj propriĝi al si la tutan teron.
Oni devus ilin pendigi.

COTWYN

Aŭ eksposeduligi,

VON GASTHEIM

Aŭ agi ilin kiel la polojn.

LA PRINCO.

Sed kiel sinjorigi super ili? La regno
tro longe toleris ilin! Ili pli potencigis
ol ĝi. Se oni haltigus iliajn ŝipojn, pafi-
legojn, monon, ili tuj estus senfortaj.

VON GASTHEIM

La tempo por agi estas delonge ven-
inta. La regno, tio ĉi estas ni!

COTWYN

Estis ni, vi volas diri. (Montras al la
ĥoro.) Jen kion ni devas altiri!

LA PRINCO.

Jes, ni turnigu al ili! (Al la ĥoro:)
Vi kion faras nun?

LA ĤORO.

La burĝon de la trusto.

LA PRINCO.

Cu ver'? Por viaj plej malbonaj mal-
amikoj?

LA ĤORO.

Ho ne, por viaj!

LA PRINCO.

Hm! Cu vi min konas?

LA ĤORO.

Vi ĉiuj longe nin malbone pagis kaj
Ankoraŭ multe pli malbone agis nin.

LA PRINCO.

Sed kiam ni al vi ne plaĉis, vi foriris
Kaj vin subtenis en alia lok'. Sed nun,
Nun kien iros vi, se la trustanoj vin
Premegos multe pli?

LA ĤORO.

La striko nin defendos.

LA PRINCO.

La strik' defendis vin dum vi aferon
havis

Kun ni, ĉar ofte ni al via volo cedis
Pro tro malgranda fort' kaj pro l'interna
timo

Ke ia najbarul' de ni al si vin logos,
Ĉi tiu trustoburĝ' nulkigos vian strikon:
Apenaŭ la pordeĝ' fermiĝos, — vi mal-
satos

Kaj via vol' malestos.

LA ĤORO (al si.)

Tiu ĉi
La veron diras, se li eĉ parolas por
Nin devofiĝi nun.

VON GASTHEIM

Ausku! Vi timegis
La kapitalon dum ĝi estis tre malgranda,
Sed nun ĝi faris sin monstrega, kaj vi
tamen
Per via propra man' al ĝi konstruas
burĝon!
Li estas prava: ni la propran areŝtejon
Konstruas nun, ni pli fortigas la moŝojon.

LA PRINCO.

Cu vi komprenas ke, ni preintaj, vi
Subfalos sub la jug' kaj estos dispremi-
taj?
Vi kredu min je l'vort: detruu re la
burĝon!

COTWYN

Kaj ekstarigu re l'antaŭan liberecon!
LA ĤORO (en sovaĝa movigo.)
Vere! Ni tremas pro flam' en la brusto,

Suben la murojn, la ŝtonojn de l' trusto!

(Hela fulmo. Antaŭ la pordego aperas
spirito. Ĉiuj depaŝas.)

LA SPIRITO.

Malsagaĵ! Posten! For! Ho, blindigitaj
homoj.

LA ĤORO.

Ci, kiu estas ci, baranta nian vojon?

LA SPIRITO.

Cu vi ne konas min, — min, kiu la unua
Malblinduligis vin? Mi staras antaŭ vi—
Mi, l'ombro de Lassal'...

LA ĤORO.

Al kio ci aperis?

LA SPIRITO.

Mi venis ree por malblinduligi vin:
Mi prenas en defend' ĉi tiun vastan
burĝon.

VON GASTHEIM

Cu la transtomba viv' ĉin tiel plentrans-
formis

Ke ci aperas nun amik' de l'kapital'?
La krio kontraŭ ĝin vi neniam dormis—
Kaj nune—kion ci elpensis, ho Lassal'?

LA SPIRITO (al la ĥoro.)

Vi scias, kion mi al vi promesis tiam?

LA ĤORO.

L'estontan regnon.

LA SPIRITO.

Jes! Rigardu: ĝi jam kreskas!

La burĝo de la trust' verigas mian diron.
La produktar' en ĝi nur laŭ la bezonoj
Kreata estos, kaj la konsumado estos
Realizata laŭ la homa postulado.
La tuta loĝantar' de l'burĝo havos rajton
Sur ĉia posedaj', kaj vi detruu volas
Per via blinda man' la grandan rifuĝejon.
En kiu la bonar'—komuna bono estas?

LA ĤORO.

Komuna bono por la anoj de la trusto!

LA SPIRITO.

He! Ili estas nur la ploneroj, kiuj
Liberan vojon nun al vi preparas.

LA PRINCO (al la ĥoro.)

Li

Vin mokas!

VON GASTHEIM.

Ĉiam li amegis paradoksojn!

LA SPIRITO.

La kapitalo sin prezentis nevenkebla
Dum miliona ar' da homoj ĝin defendis:
Dum la vilaĝa an' posedis terpeceton,
Dum je l'privata ŝip' ĵogegis la ŝipisto,
Dum ĉia fabrikant', senĉese produktinte,
Esperis ĉiam pli grandigi sian havon,—
Per unu vorto,—dum la homoj-posestantoj
Pretendis povi sin riĉigi per akiro!
Jen kiuj estis la arme' de l'kapitalo!
Sed estis ekster ĝi alia grand-armeo:

La regnoj, kiuj sin ligigis reciproke,
La regnoj kun legar', kun multe da
jugistoj,
Kun paflegoar', kun pezaĵ bajonetoj....
Ĉi tiu duo da armeoj potencegaj
Izollis akre de l'fiera kapitalo
L'allian reston de l'ogantoj de la tero,
Kaj tiu ĉi restaj', ĝi devis esti sklavo,
Aŭ servutulo aŭ proletari'. Sed ĝen
gloram' kaj sinjorem' embrilis en l'unua
Armeo bandon de aventuristoj fortaj.
Ĉar ĉia tiranul', celanta al potenco,
L'amasojn devas al si tiri por detruil
La kontraŭulojn, nun l'aventuristoj ankaŭ
Turniĝis al l'amas' de l'malposedigitaj.
Disjettis per forteg' la anojn de l'posedo
Kaj kaptis sen longpens' la tutan kapit-
alon,

Kaŝatan tie ĉi en la fortika burgo.

LA HORO.

Sed kiel tio ĉi al ni utili povas?

LA SPIRITO.

Ĝi estas la komenc', l'unua pas' je l'celo:
Batita estas la unua armeego,
Barinta al vi la gaudon de l'bonaĵoj.

Von GASTHEIM (sarkasme).

Anstataŭ tiu ĉi barul' nun venas ĉi
Kaj penas bari re la ĝuon: ili volis
Eniri tien ĉi kaj preni la bonaĵojn.

LA SPIRITO (al la horo.)

La hor' ne sonis! Ni ankoraŭ paciencu!
La miliardular' antaŭ devas solvi
La volon de la sort'. Ĝis nun la regnoj

estas

Ankoraŭ en potenco, kaj la uzurpatoro
Okupas sin por ĝin plenvenki.

miksigu

En la duelon: vi laborus ne por vi!

Se l'regno venkus nun, l'armeo ĵus

venkita

Reunuiĝus, kaj la danc' rekomencigus.
(Montras al la princo, al Gastheim kaj
al Cotwien.)

Ne, antaŭ ĉio ke ĉi tiuj kaj la regnoj
Konsumu plene sin! Ĝis tiu ĉi momento
Ke daŭru via serv' al tiu Trusta most'.

Von GASTHEIM (flanken.)

Malbenindulo!

COTWYEN

Li detruas niajn revojn!

LA SPIRITO

Post tiu fina venk' ĝajnitaj de la trusto
Kaj post la ruinig' de la venkitaĵ regnoj
La fin' de l'monpotenc' alvenos per si
mem,

Ĝi mem rompegos sin kaj siajn

apogilojn.

Vi lasu daŭri ĝin, kaj sciu: sen defendo
La mondon povas nur potencia Dio regni,
Sed ne areto da milionuloj! Jes,
Ke ili ĝis la fin' konduku sian faron

Ke ili havu nun la domon de l'estonto:
En ĝi ne ili nur regados, sed la tuta
Homaro de la ter'. Kaj sekve—ne
rapidu!

(Al la horo.)

Nu, ĉu ankoraŭ vi vin montras

detruemaj?

Kontraŭe, danku lin, la miliardulon,
Kolegon nian, jen....

LA HORO.

Urah, Morgan, urah!

MORGAN (aperas en la pordego)

La venk', mi vidas ĝin, ĝi apartenas
min!

LA SPIRITO.

Ĝis mi revenos kaj forsiros ĝin de vi!

El la "Berliner Tageblatt" N. 481,
22/IX.02.

Tradukis: Abraham Kofman.

SCIIGOJ

Propagandaj-Postkartoj.

Ni ricevis de Sinjoro R. Geoghegan, Eastsound, Wash., U.S.A., belan postkorton enhavantan la tutan gramatikon anglan-Esperantan. Certe tio estas bona propagandilo por la anglaj kaj ilin oni povas aĉeti sin turnante al la supredirita sinjoro kaj al sinjoro F. G. Morin, 234 Ewing St., Chicago, Ill., U.S.A. Kosto: \$1.65 por 250 ekzempleroj.

Ankaŭ ni ricevis de sinjoro P. Bayav, en Douai, France, alian belan postkorton enhavantan la nomaron de la gazetaro esperanta; bedaŭrinde tiu postkarto estas tro maldika, ĉar ilin ĉifonigas la post-sakoj. Por loka korespondado tiu karto estas bonega kaj ĝin oni povas aĉeti sin turnante al sinjoro P. Bayav, en Douai, Francujo, aŭ al sinjoro L. Cogen, P. d. Remouleurs, Gand, Belgujo. Kosto: por 100, 2 frankoj; 50, 1 fr. 30.

I. SELEZNOV.—La nuna adreso de sinjoro I. Seleznov, kiu traktarus la mondon nur per la lingvo Esperanto, estas: Mr. Paul Fructier (pour Seleznov), 27, Boulevard Arago, Paris, France.

NOVA SIGNO ESPERANTISTA.—Nia klubo aĉetis de sinjoro Emile P. Gasse, en Havre'o, Francujo, novan signon esperantistan. Ĝi havas la formon de verda stelo kies rando estas argentkolora, en la mezo de la stelo sin montras la litero E. Oni povos ĝin aĉeti de nia klubo aŭ de sinjoro Emile P. Gasse, 71, rue Michel-et, Le Havre, France. Ĝia kosto estas fr. 0.75 aŭ, aĉetante ĝin de nia klubo: 25c.

Sinjoro Lucien Bernot, en Fontenay-s-Bois, Francujo, eldonos en la proksima monato decembra, valson por forteplano kun la gracia titolo "Esperanto". Tiu valso eliros el la librovendejo Hachette et Cie, en Parizo. Ni konsilas al niaj gepanistoj de nun skribi al tiu firmo por tion ricevi antaŭ la novaĵaro.

GESAMIDEANOJ ESPERANTISTAJ!

La virina "Klubo Progreso", en Montrealo, decidis malfermi esperantan ekspozicion. La klubaninoj sendos respondon al kiaj ajn letero, postkarto, cirkulero, aŭ aliaj komunikaĵoj ricevitaj. Ni petas kaj esperas ke ĉiu el niaj gesamideanoj sendu al ni multe da leteroj, postkarto, ilustraĵoj aŭ ne, fotografaĵoj kaj aliaj taŭgaj objektoj. Kompreneble, ju pli nombraj estos la sendaĵoj, des pli taŭga estos la ekspozicio por la propagando de nia afero en Ameriko.

Fraŭlino L. FILION,

Sekretarino de l'Virina

"Klubo Progreso".

Adreso: 79 St-Christophe,
Montréal, Canada.

Nous publions un extrait du "Rapport". Quoique cet article ne traite pas exclusivement de la question de la langue internationale, nous croyons devoir le reproduire, vu qu'il est absolument dans la note et qu'il représente si exactement les sentiments des espérantistes canadiens-français.

ENTRE AMIES

L'Espéranto

"Malgré la fièvre du progrès qui consume toute nation ambitieuse, et qui nous a atteints nous-mêmes sous plusieurs points différents, nous, Canadiens, nous sommes, jusqu'à il y a un an environ, restés rebelles à l'idée de l'adoption d'une langue internationale.

Le Volapuk nous a bien fait sourire. A nos yeux cette langue nouvelle n'avait que faire sur notre continent, et nous lui en avons fièrement fermé la porte; et bien nous en a fait, car sitôt née cette découverte s'évanouit dans nos néants: elle n'avait aucunement l'essence de vie.

Mais l'Espéranto, qui a succédé au Volapuk, compte aujourd'hui quinze années d'existence: il a enfin frappé notre esprit et nous avons dû convenir de sa bonne formation, de sa force vitale et de son étonnante virilité intellectuelle.

Nous n'avons plus à discuter l'utilité d'une langue auxiliaire internationale; le temps a fait son œuvre et il nous a convaincus. Les esprits rétrogrades n'ont plus de sarcasmes pour ceux-là, qui ont compris les services inappréciables rendus au monde entier, par un langage aux vocables universels, dont l'usage sera le complément naturel, aux besoins d'internationalité qui se manifestent chez tous les peuples.

Le succès de l'Espéranto nous a donc assurés. Et le Docteur Zamenhof, avant de la vieille Russie, peut être glorieux de son œuvre. La conception d'une langue artificielle a exigé de lui bien des veilles fatigantes et grand nombre de débâcles humiliantes. Ainsi, quand il voulut faire proter ses semblables de l'heureux résultat de ses travaux, il fut contraint de chercher trois ans, avant de trouver un éditeur qui acceptât la publication d'une pareille utopie. Mais enfin, il vainquit les préjugés, et aujourd'hui tout son pays proclame bien haut, que cet homme, patriote à sa façon, a bien mérité de sa Patrie. Vieux cliché que cette expression, mais de quelles pensées délicieuses et consolantes elle est pleine, pour celui qui a le bonheur de se l'entendre chanter par des compatriotes.

L'univers entier doit aussi de la gratitude au créateur de l'Espéranto. C'est à lui que maintes races, séparées depuis des siècles par une haine mutuelle dont ils ignoraient souvent le pourquoi injuste, sont maintenant réconciliées, elles s'aiment, elles correspondent amablement, — se riant de l'obstacle apparemment insurmontable, d'une langue différente, — usant des moyens ingénieux que leur offre l'Espéranto.

Et dans chaque pays se fondent des associations et des journaux qui ont pour but unique la vulgarisation de la langue Espéranto. Montréal, lui-même prête son concours à l'œuvre commune. Il a son organe espérantiste, sons cours spé-

cial et gratuit, ce qui ne gêne rien. Chaque semaine, plusieurs de nos frères, fervents adeptes de l'Espéranto, s'assemblent, délibèrent, unissent leurs capacités et leur bon vouloir, travaillent, enfin, à ce que le Canada ne reste pas à l'arrière — garde de ce mouvement universel.

Voici pour terminer ce qu'écrivait dernièrement — toujours sur l'Espéranto — M. Cart dans la "Gazette de Lauzanne" (Suisse): "Une pareille langue, semblera dénuée d'art et d'âme. Mais l'art et l'âme c'est nous qui les mettons dans nos langues, qui n'ont de vie que celle que nous leur prêtons. Cette langue aura l'âme qu'on lui donnera, cosmopolite peut-être et très moderne, non sans charme!"

...Et c'est juste!...

Mais l'adoption d'une langue auxiliaire internationale, pour l'utilité et la facilité des usages et échanges internationaux, n'exclut pas, l'intense nécessité de l'emploi continu de sa langue nationale et maternelle. Au contraire, L'Espéranto n'aura droit de vie que si elle sait rester... comment dirai-je bien cela?... seconde langue!... Chez soi, entre soi, parlons français, anglais, espagnol, chinois, suivant le cas. Ce serait négliger sa langue nationale au bénéfice d'une autre. Donc, nous, Canadiens-français parlons toujours français entre nous, et travaillons chacun dans la mesure de nos forces au perfectionnement de notre langue nationale, chez nos enfants.

Messieurs les Directeurs de la "Société du Parler Français au Canada" ont publié leur premier "Bulletin" mensuel. Par ce "Bulletin" nous pouvons juger joliment des efforts — déjà fructueux — que font ces Messieurs, pour l'épuration de notre langue nationale. Pour ce faire, ils commencent une véritable étude psychologique de la langue populaire, savoir: la Phonétique, le Lexique, la Morphologie, la Syntaxe. Ajoutons l'étymologie populaire, la dialectologie comparée, la terminologie technique, la littérature orale.

Avec un tel programme qui a le mérite de répondre aux besoins actuels, cette "Société" essentiellement patriotique atteindra sûrement le but qu'elle s'est proposé.

Tant mieux!

Parmi la liste des membres de la "Société", j'ai vainement cherché, certains noms à moi connus, que leur patriotisme pourtant, oblige d'unir leurs efforts à ceux de leurs compatriotes.

Comme l'union fait la force, nous avons besoin de tous les nôtres et,.... nous les attendons.

Gilberte.

VIRINA KLUBO PROGRESO

137a Ste-Elizabeth St.

Les mardis, 3, 10, 17 et 24 septembre, les mercredis, 16, 23, et 30 décembre, à 8 heures p.m., cours d'Espéranto. Le vendredi, 7 nov. et 5 décembre, à 8 1/4 hrs p.m., réunion mensuelle du "Virina Klubo Progreso". L'ordre du jour étant très important et très chargé, les dames clubistes sont priées d'être exactes.

La secrétaire, Mlle FILION.

Rapport du comité spécial de la Chambre de Commerce de Montréal, chargé d'étudier la question de la langue internationale Esperanto.

Ce comité a eu deux séances, les 17 et 23 octobre courant, auxquelles ont assisté MM. A. V. Roy, G. Boivin, Jos. Fortier, Geo. Gonthier, A. St-Martin et Jos. Haynes. A l'unanimité des voix, M. A.-V. Roy est appelé à la présidence.

Monsieur le Président,

Votre comité a l'honneur de rapporter:

Que, le 24 septembre 1902, cette chambre, sur proposition de M. Jos. Fortier, appuyé par M. G. Boivin, nomma, pour donner suite à une conférence faite sur l'Espéranto, un comité dont la mission était de présenter un rapport motivé sur cette langue auxiliaire internationale.

Comme La Chambre ne nous donnait pas d'instructions spéciales, nous laissant ainsi pleine liberté d'action, nous avons cru qu'il était de notre devoir de faire une étude aussi complète que possible de la question.

Pour arriver à ce but, nous avons pris connaissance d'un dossier assez volumineux de documents afin de permettre à la Chambre de prendre une détermination en toute connaissance de cause. A cet effet, nous avons préparé une série de question dont voici le détail:

1. Qu'est-ce que l'Espéranto?
2. Quel est le but qu'il poursuit?
3. Serait-il avantageux d'avoir une "langue seconde" intermédiaire?
4. L'Espéranto a-t-il une valeur linguistique suffisante pour être utilisé comme clef internationale, pour des fins commerciales, entre individus parlant des langues différentes?
5. L'Espéranto est-il traduit en un nombre suffisant d'idiômes pour être considéré actuellement comme pouvant être d'une utilité pratique immédiate?
6. La diffusion ou la vulgarisation de cette clef commerciale est-elle suffisante pour justifier la participation de la Chambre à ce mouvement?
7. Quelles sont les suggestions ou recommandations qui pourraient être offertes par ce Comité à la Chambre de Commerce?

LE RAPPORT

"L'Espéranto est une création du Dr L. Zamenhof, de Varsovie, Russie, permettant la transmission de la pensée humaine, soit par écrit soit verbalement.

"Simple véhicule pour la transmission de la conception, son organisation n'est qu'un agencement nouveau d'éléments anciens puisés suivant leur internationalité acquise à l'époque de la découverte du système. C'est un moyen créé spécialement dans un but international, composé d'éléments internationaux, de sons et de signes internationaux et étant en un mot international jusque dans sa physiologie.

"Le but de l'Espéranto est de faciliter et de simplifier les relations commercia-

les et d'affaires en général entre personnes parlant des langues différentes. Ce moyen d'échange constituerait une langue seconde, employée à titre auxiliaire ou supplémentaire, auprès de toutes les personnes obligées d'avoir des relations internationales ou désirant en avoir.

Il n'y a pas le moindre doute qu'un moyen de communication unique dans le but spécifié plus haut serait avantageux. Or il y a "l'Esperanto".

"Ce langage conventionnel, (voir "La rousse" grand dictionnaire illustré), destiné aux relations internationales, est conçu avec beaucoup de netteté et de précision et il est bien supérieur au Volapük. Il tient en seize règles, qu'on peut posséder très rapidement, et, la grammaire, très simple, se borne à fixer la dérivation et les flexions des mots. L'auteur a pris dans les langues les plus répandues les racines les plus familières, qu'il écrit phonétiquement, et il ajoute à la racine une terminaison qui indique que le mot est un substantif, un adjectif, un verbe, si l'action est au passé, au futur... Si l'on prend, par exemple, le radical AM qui indique l'action d'aimer, on a, en ajoutant un O, le substantif AMA, amour; un A, l'adjectif AMA, d'amour; un E, l'adverbe AME, en amour. Pour faire un verbe, on ajoute au radical I pour l'infinitif, AS pour le présent, IS pour le passé, OS pour le futur. Le suffixe AR indique une réunion d'êtres ou d'objets, EG est un augmentatif, ET un diminutif, etc..."

Nous avons vérifié que 27 langues différentes dont les principales sont: l'anglais, le français, l'allemand, le russe, le tchèque, le flamand, l'espagnol, l'italien, le portugais, etc., ont été traduites en Esperanto.

Nous annexons à ce rapport, comme pièces justificatives, des correspondances de personnes habitant les pays suivants: l'Algérie, l'Alsace, l'Angleterre, l'Autriche, la Belgique, le Brésil, la Bulgarie, la France, l'Allemagne, la Chine, l'Espagne, la Hollande, la Hongrie, l'Irlande, l'Italie, le Canada, le Mexique, le Principauté de Monaco, la Norvège, la Nouvelle Calédonie, le Pérou, la Perse, le Portugal, la Roumanie, la Russie, la Russie d'Asie, la Silésie, la Suède, la Suisse, la Turquie, la Prusse, les Etats-Unis, l'Amérique du Nord, etc.

Nous produisons en même temps des contrats d'annonces passés entre "LA LUMO" de Montréal et des personnes habitant les pays suivants: l'Espagne, la Russie, la France, la Belgique, la Bulgarie et l'Italie.

Conclusion: Votre comité, après avoir pris connaissance des faits, documents, etc., se rapportant à cette question, approuve la création d'une langue unique dans le but de faciliter les relations commerciales internationales, et, comme conséquence, recommande l'étude de l'Esperanto, comme l'un des moyens en vue pour résoudre cette question.

A.-V. ROY,

Président du comité.

Note de la Rédaction.—Ce rapport a été approuvé et adopté par la Chambre de Commerce de Montréal dans sa séance du 29 octobre dernier.

Le "Prix Courant" commentant ce rapport dit:

UNE LANGUE COMMERCIALE

La Chambre de Commerce du District de Montréal avait nommé un comité spécial chargé d'étudier si la langue auxiliaire internationale "Esperanto" pouvait être recommandée par la dite Chambre de Commerce comme pouvant faciliter les relations commerciales internationales.

Le Bulletin de la Chambre de Commerce publie, dans son dernier numéro, le rapport du Comité en question. Ce rapport indique clairement que les membres du comité ont consciencieusement examiné la question sous toutes ses faces avant d'en arriver à une conclusion.

Voici cette conclusion:

"Votre comité après avoir pris connaissance des faits, documents, etc... se rapportant à cette question, approuve la création d'une langue unique dans le but de faciliter les relations commerciales internationales et, comme conséquence, recommande l'étude de l'Esperanto comme l'un des moyens en vue pour résoudre cette question."

"Le Prix Courant" a dit à ses lecteurs, il y a quelques mois, ce qu'est l'Esperanto, son but, son avenir; nous n'avons donc pas à y revenir.

Toutefois, nous dirons que, depuis que nous avons traité de l'Esperanto, sept nouveaux journaux espérantistes ont vu le jour. Voilà qui parle hautement en faveur de la diffusion de la langue internationale créée par le docteur L. Zamenhof.

Nous ne pouvons nous empêcher de sourire en nous rappelant qu'un des membres de la Chambre de Commerce ne voulait pas que cette institution s'occupât de la question de la langue internationale. "Ce serait, disait-il, couvrir la Chambre de ridicule."

Personne ne se couvre de ridicule en étudiant une question qui se présente et qui, si elle est résolue dans un sens pratique, récompense largement ceux qui l'ont étudiée.

Chercher à savoir si une langue prise en dehors des langues nationales existantes, composée de toutes pièces pour un but déterminé, possède les qualités dont elle se réclame et une suffisante diffusion qui la rende immédiatement pratique, est bien du ressort d'une chambre de commerce qui a à cœur de ne rien laisser échapper de ce qui peut aider au développement du commerce avec l'étranger.

La Chambre de Commerce de Montréal a compris que, s'il existait réellement une langue internationale assez répandue déjà aux quatre coins du monde pour être utile dans les relations commerciales internationales, il valait la peine de signaler cette langue aux commerçants et de la vulgariser au Canada.

Elle a chargé un comité de faire cette

étude et nous avons donné plus haut la conclusion du rapport de ce comité.

Pour nous, nous ne saurions mieux faire que de recommander, comme nous l'avions déjà fait avant la Chambre de Commerce du District de Montréal, l'étude de l'Esperanto.

Ni ricevis la jenan leteron de nia juna amiko T. St Martin:

Estimata Redaktoro,
"Mi deziras ke vi dediĉu kolonon de "via gazeto por tie empri la komunika-jojn de la geknaboj."

"Mi skribis al diversaj personoj pri tiu ĉi propono, kaj ricevis de Sinjorino "la baronno de Belinaj" leteron sur kiu ŝi skribis: "Mi intencas legi atente viajn estontajn verketojn."

"Ankaŭ mi ricevis de sinjoro Bros-sard, kuracisto en Lapraliri, poŝtkarton sur kiu mi legis: "Mi gratulas vin multege pri via kuraĝo, kaj deziras al vi plenan sukceson."

Ja junulo Chavatif, knabo dekkvin jara skribis al mi: "Mi, kun granda ĝojo vus helpi per io al vi, mia kara! Mi estas abstinento kaj esperas ke ion mi povus skribi por via rubriko, kaj kiel intereso tiu estos! Forte antaŭen junaj verkistoj!"

Kiel vi vidas, estimata redaktoro, estas multaj personoj kiuj aprobas tiun ĉi aferon. En tiu kolono de via gazeto ni povus publikigi kion ajn, ekzemple: legendojn, rakontojn, fablojn, kantojn k. t. p.

Tute via,

Théode St Martin"

N. D. L. R.—La Lumo plezure dediĉas lokon inter siaj kolonoj por la geknabaro, sed nur por tiuj, kiuj havas malpli ol 18 jaron, kaj ni konsilas al tiuj junuloj sin turni al Théode St-Martin 79 St Christophe, Montrealo por siaj sendaĵoj aŭ korespondaĵoj.

La redakcio.

SELECTION OF WORDS WHICH MAY BE DIFFICULT TO ENGLISH STUDENTS.

Choix de mots pouvant être difficiles pour les étudiants français.

When looking for the meaning of a word, begin by the last syllable.

Pour la recherche de la signification d'un mot, commencez par la dernière syllable.

Grammatical terminations.

Terminaisons grammaticales

N	{ indicates the accusative, and motion towards marque le complément direct et le lieu où l'on va.
J	{ indicates the plural. marque le pluriel.
A	{ expresses an adjective. marque l'adjectif.
E	{ the ending of adverbs. marque l'adverbe.
O	{ indicates the noun. marque le nom.

OF VERBS
DES VERBES

AS	{ indicates the present. marque le présent.
IS	{ indicates the past marque le passé
OS	{ indicates the future marque le futur
US	{ indicates the conditional marque le conditionnel
U	{ indicates the imperative and subjunctive l'impréatif et le subjonctif
I	{ indicates the infinitive marque l'infinitif
ANT	{ indicates the present participle (active) marque le participe présent (actif)
INT	{ indicates the past participle (active) marque le participe présent (actif)
ONT	{ indicates the future participle (active) marque le participe futur (actif)
AT	{ indicates the present participle (passive) marque le participe présent (passif)
IT	{ indicates the past participle (passive) marque le participe passé (passif)
OT	{ indicates the future participle (passive) marque le participe futur (passif)

Dir—	to tell, say dire	Dis—	dis-, asunder, to part marque division	*Do—	then, indeed donc	Dom—	house maison	Don—	to give donner	*Dum—	during, while, whilst pendant, tandis que
Ebl—	possibility possibilité	Ec—	indicates quality as abstract idea marque la qualité (abstraction)	*Eê—	even (adv) also même (adv) jusqu'à	Edz—	husband, to marry mari, époux	Eg—	indicates enlarg- marque l'aug-		
	or, increasing of degree mentation, plus haut degré	Ej—	indicates the place of an action marque le lieu spécialement affecté	*Ek—	beginning or short duration of action action qui commence ou est momentanée			Eks—	ex-, who was formerly ex-, qui fut autrefois		
*Ekster—	outside, beyond hors, en dehors de	*El—	from, out of de, d'entre, l'extraction, la-sorte	Elekt—	to choose, to elect choisir			Em—	inclined, disposed to le penchant, l'habitude		
*En—	in, into, dans	Er—	one of many of the same kind ramène à l'élément, à l'unité partielle	Esper—	to hope espérer	Est—	to be être	Estr—	chief, superior chef	Et—	
	diminution or decrease of degree marque diminution, décroissance	Far—	to do, make, act faire	Fart—	to live, to be (well or ill) se porter (santé)	Felici—	happy heureux	Fer—	iron fer	Foj—	a time fois
*For—	away, off loin, hors	Fraül—	a bachelor homme non marié	Forges—	to forget oublier	Fru—	early de bonne heure	Ge—	of both sexes les deux sexes réunis	Genu—	
the knee		*Gis—	to, till, until, up to jusqu'à, jusqu'à ce que	*Gi—	it, on elle (neutre) cela, il ou elle (neutre)	Gratul—	to congratulate féliciter	*Ha—	ha! h! h! ah! h! h!	Hak—	to chop, hacher,
fell trees		Har—	hair cheveu	Hav—	to have avoir	Ho—	oh! h!	*Hodiau—	to-day aujourd'hui	Hom—	man homme
(human race)		Hor—	an hour heure	*Ia—	of whatever quality, any qualité quelconque	*Ial—	for whatever cause raison quelconque	*Iam—	any time whatever, once, some time temps quelconque, un jour		
(humanité)		Id—	child, descendant enfant, descendant	*Ie—	any place whatever, somewhere, anywhere lieu quelconque, quelque part	*Iel—	in whatever manner, in any way d'une manière quelconque	*Ies—	some one's appartenant à quelqu'un	Ind—	
Ig—	to render, to cause rendre, faire	Ig—	to become, to turn devenir, se faire	Il—	designates instrument marque l'instrument	*Ili—	they, elles	In—	indicates the feminine marque le féminin		
worthy, of		Infan—	child enfant	Ing—	holder for porte, l'objet dans lequel se met, ou mieux s'introduit la chose désignée par la racine	*Inter—					
merite, digne de		*Io—	anything whatever, something choses quelconques, quelque chose	*Iom—	any quantity whatever quantité quelconque	Int—	go aller	Ist—	indicates the profession marque la profession	Iu—	any one quelconque
*Ja—	however, indeed en effet, de fait, donc, n'est-ce pas			*Jam—	already déjà	Jar—	year année	*Je—	can be rendered by various prepositions, depending se traduit par différentes prépositions, selon la signification		
upon the general sense of the phrase tion est toujours aisément suggérée par le sens de la phrase		*Jen—	there, here voici, voilà	*Jes—	Yes Oui	*Ju..des..the.. plus...plus...				*Jet—	to throw, to cast jeter
*Jus—	just, exactly, justement, à l'instant	*Kaj—	and et	Kant—	to sing chanter	Kap—	head tête	Kar—	dear cher	Kaüz—	to cause, to occasion causer, causer

ROOTS—RACINES

—:O:—

With the exception of words with an asterisk, the following words have no signification unless followed by one of the above grammatical terminations.

A l'exception des mots ayant un astérisque, les racines suivantes n'ont aucune signification à moins d'être suivies des terminaisons grammaticales précédentes.

Aêet—to buy acheter	Ad—indicates the duration of an action marque la durée de l'action	Ag—to act agir	Aj—to à	Ali—other autre
made of fait de	*Ajn—ever que ce soit	Akv—water eau	*Al—to à	Amik—friend ami
*Almenau—at least au moins	Alt—high, all haut	Am—to love aimer	also, too aussi	*Ankoraü—
An—member, an inhabitant of, membre, habitant, adepte	*Ankaü—	*Antaü—before devant	*Apenaü—	*Aü—
still, yet encore	*Anstataü—instead of au lieu de	Ar—a collection of objects une réunion d'objets	*Baldaü—soon bientôt	Bel—good bon
scarcely, hardly à peine	*Apud—asprès de	*Autun—autumn automne	*Cie—	*Ciä—
either, or ou, ou bien	Aüd—to hear entendre	*Ciar—because, as, since, whereas car, parceque, puisque	*Ciä—denotes proximity ce qui est le plus près	*Cie—
beautiful, handsome beau	Blank—white blanc	Bo—got by marriage paré par mariage	*Cie—	*Cies—
Bot—a boot botte	Bov—an ox bœuf	Bru—snake noise faire du bruit	*Cie—	*Cies—
mouth bouche	Capel—a hat chapeau	*Car—	*Cie—	*Cies—
near by, at, beside cher, à	Cert—certain, sure certain, assuré	*Ci—denotes proximity ce qui est le plus près	*Cie—	*Cies—
of every quality chaque qualité	*Cial—for every reason pour chaque raison	*Ciam—at every time, always tout le temps, toujours	*Cie—	*Cies—
in every place, everywhere chaque place, partout	*Ciel—in every manner de chaque (toute) manière	*Ciom—every quantity le tout (chaque quantité)	*Cie—	*Cies—
every one's à chacun, à chaque personne	*Cio—everything toute chose, tout	*Ciom—every quantity le tout (chaque quantité)	*Cie—	*Cies—
*Cirkau—around, about autour de, à peu près	*Ciü—every one chacun	*Cu—if, whether (a question) est-ce que, si	*Cie—	*Cies—
*Da—of (quantity of) de (quantité de)	Dank—to thank remercier	*De—of, since, from de par, depuis	*Cie—	*Cies—
right, right-hand droit, du côté droit	Dev—to be obliged, must devoir (d'obligation)	Di—God Dieu	*Cie—	*Cies—
		Dik—big, thick, stout gros	*Cie—	*Cies—

Dir—	to tell, say dire	Dis—	dis-, asunder, to part marque division	*Do—	then, indeed donc	Dom—	house maison	Don—	to give donner	*Dum—	during, while, whilst pendant, tandis que
Ebl—	possibility possibilité	Ec—	indicates quality as abstract idea marque la qualité (abstraction)	*Eê—	even (adv) also même (adv) jusqu'à	Edz—	husband, to marry mari, époux	Eg—	indicates enlarg- marque l'aug-		
	or, increasing of degree mentation, plus haut degré	Ej—	indicates the place of an action marque le lieu spécialement affecté	*Ek—	beginning or short duration of action action qui commence ou est momentanée			Eks—	ex-, who was formerly ex-, qui fut autrefois		
*Ekster—	outside, beyond hors, en dehors de	*El—	from, out of de, d'entre, l'extraction, la-sorte	Elekt—	to choose, to elect choisir			Em—	inclined, disposed to le penchant, l'habitude		
*En—	in, into, dans	Er—	one of many of the same kind ramène à l'élément, à l'unité partielle	Esper—	to hope espérer	Est—	to be être	Estr—	chief, superior chef	Et—	
	diminution or decrease of degree marque diminution, décroissance	Far—	to do, make, act faire	Fart—	to live, to be (well or ill) se porter (santé)	Felici—	happy heureux	Fer—	iron fer	Foj—	a time fois
*For—	away, off loin, hors	Fraül—	a bachelor homme non marié	Forges—	to forget oublier	Fru—	early de bonne heure	Ge—	of both sexes les deux sexes réunis	Genu—	
the knee		*Gis—	to, till, until, up to jusqu'à, jusqu'à ce que	*Gi—	it, on elle (neutre) cela, il ou elle (neutre)	Gratul—	to congratulate féliciter	*Ha—	ha! h! h! ah! h! h!	Hak—	to chop, hacher,
fell trees		Har—	hair cheveu	Hav—	to have avoir	Ho—	oh! h!	*Hodiau—	to-day aujourd'hui	Hom—	man homme
(human race)		Hor—	an hour heure	*Ia—	of whatever quality, any qualité quelconque	*Ial—	for whatever cause raison quelconque	*Iam—	any time whatever, once, some time temps quelconque, un jour		
(humanité)		Id—	child, descendant enfant, descendant	*Ie—	any place whatever, somewhere, anywhere lieu quelconque, quelque part	*Iel—	in whatever manner, in any way d'une manière quelconque	*Ies—	some one's appartenant à quelqu'un	Ind—	
Ig—	to render, to cause rendre, faire	Ig—	to become, to turn devenir, se faire	Il—	designates instrument marque l'instrument	*Ili—	they, elles	In—	indicates the feminine marque le féminin		
worthy, of		Infan—	child enfant	Ing—	holder for porte, l'objet dans lequel se met, ou mieux s'introduit la chose désignée par la racine	*Inter—					
merite, digne de		*Io—	anything whatever, something choses quelconques, quelque chose	*Iom—	any quantity whatever quantité quelconque	Int—	go aller	Ist—	indicates the profession marque la profession	Iu—	any one quelconque
*Ja—	however, indeed en effet, de fait, donc, n'est-ce pas			*Jam—	already déjà	Jar—	year année	*Je—	can be rendered by various prepositions, depending se traduit par différentes prépositions, selon la signification		
upon the general sense of the phrase tion est toujours aisément suggérée par le sens de la phrase				*Jen—	there, here voici, voilà	*Jes—	Yes Oui	*Ju..des..the.. plus...plus...		*Jet—	to throw, to cast jeter
*Jus—	just, exactly, justement, à l'instant	*Kaj—	and et	Kant—	to sing chanter	Kap—	head tête	Kar—	dear cher	Kaüz—	to cause, to occasion causer, causer

*Ke—that (conj.) que (conj.)	Kelk—some, a few quelque	*Kia—what quality quelle (qualité)	*Kial—what reason, why quelle raison, pourquoi	*Kiam—at what time, when quel temps, quand
*Kie—in what place, where quel endroit, où	*Kiel—in what manner, how, as quelle manière, comment, comme	*Kies—what one's, whose à qui, dont le	*Kio—what thing, what quel chose, quoi	
*Kiom—what quantity, how much quelle quantité, combien	*Kiū—lequel, qui	Knab—boy, lad garçon	Kol—neck cou	Kon—to know connaître
against contre	Kor—heart cœur	Kred—to believe croire	*Kri—to cry crier	*Krom—except, but (prep.) hormis, excepté
Kurac—to cure (a sickness) traiter (maladie)	Kuś—to lie, or lay down coucher, place	*Kvankam—though, although quoique	*Kvazaū—as if comme si	La—
le, la, les	Labor—to labor, work (manual) travailler (manuel)	Land—land, country pays	Las—to leave, to quit laisser, quitter	*Lau—conformably, according to selon, d'après
to praise, commend louer, vanter	Laūt—aloud à haute voix	Leg—to read lire	Leğ—loi	Lern—to learn apprendre
Lum—light lumière	Mal—indicates the contrary marque les contraires	*Malgraū—in spite of, notwithstanding malgré, en dépit de	Man—hand main	Maten—morning matin
*Mem—self (my, thy, etc.) même (moi, toi, etc.)	Menton—chin menton	Met—to put mettre	Mez—middle milieu	*Mi—I je
Monat—month mois	Mond—the world monde, univers	*Morgaū—to-morrow demain	Mort—to die mourir	Mošt—title of politeness titre de politesse
to move, stir (up) mouvoir	Mult—much, many beaucoup, nombreux	Naz—nose nez	*Ne—no, not non, ne, pas	*Nek—neither—nor ni—ni
no (quality) aucune (qualité)	*Nenial—for no reason aucun motif	*Neniam—no time, never nul temps, jamais	*Nenie—in no place, nowhere nul endroit, nulle part	*Neniel—no quantity nulle quantité
in no manner, by no means nulle manière, en aucune façon	*Nenies—no one's, nobody's de personne, à personne	*Neniū—no one personne, aucun	*Ni—now maintenant	*Nur—only seulement, ne...
*Neniu—no one personne, aucun	*Ni—now maintenant	Nigr—black noir	Nokt—night nuit	*On—makes fractions of numerals marque les fractionnaires
Obl—numeral in multiplicative form, times l'adjectif numeral multiplicatif	Op—indicates collective numerals marque le collectif numeral	Oft—often souvent	Okul—eye œil	On—makes fractions of numerals marque les fractionnaires
*Oni—one, they, people on	Op—indicates collective numerals marque le collectif numeral	Patr—father père	Pac—peace paix	Pag—to pay payer
Part—part, share partie, part	Pas—to pass, to go by passer	Pens—to think penser	*Per—by, by means of, with the aid of par, au moyen de	Pied—to speak parler
foot pied	*Plej—most (adv.) le plus	*Plu—further, further, any more plus (avec négative)	*Po—divisive numerals, at the rate of sur le pied de, à raison de	*Por—for, in pour
avor of en faveur de	*Post—after (prep.) après	Post—post, post-office poste	Pov—to be able pouvoir	Pren—to take prendre
*Preter—besides outre	*Pri—about, concerning sur, touchant	*Pro—for the sake of à cause de, pour	Pur—pure, clean pur, propre	Re—again, back, re- en retour, de nouveau, re-
Respond—to answer répondre	Rid—to laugh rire	Ruğ—red rouge	Sağ—wise, sensible sage, sensé	Sajñ—seem, paraitre
Sci—to know how savoir	*Se—if si	*Sed—but mais	Sekund—a second une seconde	Semajñ—week semaine
pas autre	*Si—one's self, himself, &c. se, soi (réflexif)	Sid—to sit être assis, s'asseoir	Sinjur—sir, Mr. monsieur	Somer—summer été
*Sub—under sous	*Super—over (prep.) au-dessus (sans toucher)	Supr—above en haut	*Sur—on, upon en (touchant)	Tag—day jour
yet, however pourtant, néanmoins	*Taūg—to be fit for être bon pour	Ter—earth terre	*Tia—that another telle qualité, tel	*Tial—for this reason, pour cela
that time, then ce temps, alors	*Tie—in that place, there ce lieu, là, là-bas, y	*Tiel—in that manner, so, thus de cette manière, ainsi	*Ties—that one's appartenant à tel	*Tio—that thing, that telle chose, cela
*Tiom—that quantity, so much or many telle quantité, autant, tant	*Tiu—tel, celui-là	*Tra—through à travers	*Trans—across, trans- au-delà, par delà, trans-	*Tre—
very, greatly, très, fort, bien (adv.)	*Tro—too trop	Trov—to find trouver	*Tuj—immediately toute de suite, aussitôt	Uj—bearing, containing, peopled by qui porte, contient, est peuplé de
UL—one characterised by qui est caractérisé par	Um—suffix which has various meanings, easily suggested by the context and the radical to which it is joined suffixe qui reçoit différents sens aisément suggérés par le contexte et la signification de la racine à laquelle il est joint	Ver—truth, verity vérité	Verd—green vert	Vest—habiller, vêtir
*Ve—to malheur	Ven—to come venir	Verd—green vert	Vest—habiller, vêtir	*Vi—you vous
Vir—man (sex) homme (sexe)	Vol—wish, will vouloir	Days of the week : Jours de la semaine :	Lundo, Mardo, Merkredo, Jaüdo, Vendredo, Sabato, Dimanço.	Months : Mois :—Januario, Februaro, Marto, Aprilo, Majo, Junio, Julio, Aügusto, Septembro, Oktobro, Novembro, Decembro.
7 sep; 8 ok; 9 naü; 10 dek; 11 dekungu; 12 dekdü; 13 dektri; 14 dekkvar; 15 dekkvin; 16 deksex; 17 deksep; 18 dekok; 19 dekañ; 20 dudek; 21 dudek unu; 32 tridek du; 43 kvardek tri; 54 kvindek kvar; 65 sesdek kvin; 76 sepdek sex; 87 okdek sep; 98 naüdek ok; 100 cent; 1000 mil; 538 kvincent tridek ok; 1902 mil naü cent du.				

PRONUNCIATION

p, r, v, z, —as in English
comme en français
G—always hard, as in "get, give, go"
toujours dur comme dans "gauf"
I—as in "machine"
comme en français
J—"y" in "yes"
comme dans "yeux"
S—"sh" as in "shoe"
"ch" comme dans "chat"

A—as in "are"
comme "âne"
G—always soft as in "ginger"
"dj" as in "ginger"
J—"y" in "yes"
comme dans "yeux"
T—"t" as in "total"
comme total
U—as in "trude"
comme "ou" dans "où"

PRONUNCIATION

b, d, f, k, l, m, n,
C—"ch" in "church"
comme "tch"
E—"ey" in "they"
"e" dans "cette"
H—strongly aspirated as in Scotch "loch"
fortement aspiré (très rare)
O—long as in "solo"
comme dans "solo"
S—always hissing, as in "senseless"
toujours sifflant, jamais comme "s"
Aü—(a diphthong), as "ow" in "how"
rapidement, en diphthongue
Eü—(a diphthong)
en diphthongue

ACCENT

The accent always falls on the syllable next to the last.
L'accent tonique est toujours sur l'avant dernière syllabe.

Antaüen !